

LA DIFUSIÓ DE PREMSA DIÀRIA I SETMANAL A CATALUNYA

Josep Gifreu

INTRODUCCIÓ

Catalunya: procés autonòmic i sistema de comunicació dominant

L'any 1969 pot ser decisiu en la història de Catalunya: el mes d'agost els diputats catalans a les Corts de Madrid aprovaven el projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya, l'octubre era referendat pel poble de Catalunya —per bé que amb un 40,2 % d'abstenció— i el desembre ratificat finalment per les Corts.

Malgrat totes les seves deficiències, l'Estatut de Catalunya ha estat majoritàriament valorat com un primer instrument per a l'autogovern de Catalunya, com la «carta magna» signada per l'Estat espanyol amb la qual reconeix el *dret* de Catalunya a l'autonomia política i concedeix *de fet* un cert grau d'autonomia d'acord amb els seus interessos. Això, d'alguna manera l'Estatut ho indica ja en

el seu article primer, quan diu: *Catalunya, com a nacionalitat i per accedir al seu autogovern, es constitueix en Comunitat Autònoma d'acord amb la Constitució i amb el present Estatut*; i especifica després clarament que *els poders de la Generalitat emanen de la Constitució, així com del present Estatut i del poble*.

És interessant de constatar que després de referir-se al territori (art. 2), l'Estatut planteja seguidament la qüestió de la llengua en l'article tercer; l'ambigüitat del text d'aquest article respon tant a la dificultat d'assolir una decisió consensuada entre les forces polítiques com a la mateixa importància de la decisió; l'afirmació que *la llengua pròpia de Catalunya és el català* (art. 3.1) és matisada tot seguit amb *l'idioma català és l'oficial de Catalunya, així com també ho és el castellà, oficial a tot l'Estat espanyol* (art. 3.2).

Per a Catalunya, definir el català com a *llengua pròpia* —eufemisme de «llengua nacional»— ha estat sempre prioritari, perquè el català simbolitza políticament i culturalment molt més que un simple «codi lingüístic» utilitzat per uns pocs habitants del planeta. Significa reivindicar la pròpia identitat com a nació enfront de les altres nacions de l'Estat espanyol —especialment Castella— i de fora, així com plantejar en termes bàsicament polítics la pervivència del català com a llengua viva i, en general, de tota la cultura catalana.

Ara bé, l'aspiració política del redreçament de Catalunya com a nació —o si es vol, com a «regió central» de la nació catalana formada per tots els Països Catalans— descansa sobre dos punts igualment imprescindibles: la *història de la formació* de la nació catalana sobre el seu territori (amb el seu patrimoni lingüístic, cultural, econòmic, jurídic, etc.), i el *nivell de consciència* nacional que la població de Catalunya té en cada moment.

Ningú posa en dubte que en el moment present aquest segon punt té una importància decisiva de cara a l'esdevenidor, i és aquí on incideix plenament el rol del sistema dominant de comunicació.

En la societat catalana —com en qualsevol—, han existit i existeixen diversos sistemes de comunicació, o millor, diversos sistemes globals de producció, circulació, consum i conserva, de la cultura en el seu sentit antropològic més ampli. Els diversos sistemes poden ser complementaris o adversaris, i en aquest segon cas pugnarán entre si per esdevenir dominants. A Catalunya —i valgui almenys per ara com a hipòtesi de treball—, el sistema dominant de comunicació en l'actualitat podria esquematitzar-se amb aquests termes: «Sistema de comunicació de masses segons el model del país capitalistes europeus, adoptat i adaptat per l'Estat espanyol durant la dictadura de Franco i readaptat ara pel nou règim democràtic».

Un factor polític determinant en aquesta «readaptació» del model serà sens dubte la descentralització de l'Estat a través dels Estatuts d'autonomia i la futura actuació dels organismes de govern de les comunitats autònomes en l'àmbit cultural i comunicacional.

Limitant-nos al cas de Catalunya, i sense entrar en la valoració de les competències cedides per l'Estat central a través de l'Estatut aprovat, resulta obvi que una autèntica política cultural i comunicacional s'haurà de basar en el coneixement rigorós de la situació real de cada sector implicat.

Així, doncs, dintre l'òptica i la urgència del redreçament nacional de Catalunya, aquest treball vol ser una modesta contribució a la tasca de recollida i tractament de dades globals, analitzant des del punt de vista de la difusió i audiència un sector —la premsa— del sistema de comunicació de masses existent a Catalunya.

Els límits d'una recerca necessària

Qualsevol judici sobre el paper i la importància d'un determinat mitjà de comunicació de masses en un marc espacial i temporal concrets, pressuposa disposar com a referència elemental d'uns estudis de base sobre la seva difusió i audiència.

Pel que fa a Catalunya, aquests estudis són inexistents. És a dir, no hi ha manera de saber, per exemple, quin volum global té de fet la difusió de diaris o de setmanaris, quins índexs de lectura de la «gran premsa» es donen a cada província de Catalunya —per no plantejar-ho ja a nivell de cada comarca!—, quina proporció hi té la premsa escrita en català, quin percentatge de la premsa consumida a Catalunya és producció pròpia o procedeix de fora, etc.¹ Aquest desconeixement de l'estructura de la difusió de la «gran premsa» a Catalunya fomenta la circulació de diversos tòpics que, sense dades de base, són impossibles de verificar; així, per exemple, hom relaciona estretament la crisi de la premsa amb el «baix índex de lectura» de Catalunya; d'altres creuen que la presència d'un sol diari en català de difusió general ja és garantia de «recatalanització» de la premsa; d'altres, que alguns diaris de Madrid exerceixen molta influència a Catalunya, etc.

¹ Els estudis existents sobre la premsa actual a Catalunya no solen referir-se a la difusió globalment considerada. Les poques recerques fetes en aquest sector parteixen d'altres plantejaments. Així, i sense ànims d'exhaustivitat, cal esmentar algunes aportacions efectuades en els darrers anys sobre aspectes diversos, especialment sobre la problemàtica de la producció de premsa —en general o en català— a Catalunya. En primer lloc, cal esmentar quatre blocs d'aportacions col·lectives d'interès notable: *Projecte de resolucions dins l'Àmbit de Mitjans de Comunicació* (del *Congrés de Cultura Catalana*, Barcelona, 1977, edició mimeografiada), les ponències i conclusions del *I Congrès de Pe-*

A la vista d'aquesta llacuna lamentable en el coneixement de la premsa a casa nostra, aquest treball pretén d'oferir, dintre els límits que s'especifiquen després, dades globals i sistematitzades sobre la *difusió* de premsa a Catalunya en l'actualitat, tot evitant expresament qualsevol referència a la *tirada* de les publicacions en qüestió perquè la considerem una dada sense rellevància a efectes d'audiència real del mitjà².

Ara bé, advertim d'entrada que tant per raons metodològiques com per raó del seu pes específic en el terreny cultural i polític, limitem l'abast de la investigació al que s'anomena «gran premsa» o premsa més pròpiament *massiva*.

Què entenem aquí per «gran premsa»? Respondre a això equival justament a precisar l'abast i els límits de la present investigació. Per «gran premsa» entenem:

1. Tota la premsa *diària*;
2. Tota la premsa *setmanal* de difusió *general*; en queden excloses, doncs, totes les publicacions
  - 1) de periodicitat més dilatada (quinzenals, mensuals, etc.), per considerar-les de molta menys penetració i eficàcia, així com per greus dificultats a l'hora d'obtenir-ne dades de base;
  - 2) que no cerquin una difusió general, tant de caire social (només volen atènyer un sector social reduït) com territorial (no pretenen d'arribar a tot Catalunya) i així no integren la mostra les publicacions locals, comarcals o sectorials.

---

riodistes Catalans (Barcelona, 1978, edició mimeografiada), les ponències de les *Jornades sobre la crisi de la Premsa* (Barcelona, 1979, edició mimeografiada) i l'*Exposició de Premsa catalana Actual* (exposició exhaustiva de publicacions en català, que començà a recórrer les comarques catalanes a principis de l'any 1979). Segonament, fem menció d'alguns treballs que han tractat amb cert rigor —resulta impossible de referir-nos als nombrosos escrits periodístics conjunturals— algun aspecte o problema actuals de la premsa a Catalunya: BUSTAMANTE, E., «Estructura de la propiedad de los medios de comunicación en España», *El Cárabo*, 5, Madrid, 1977, pp. 35-64; CLARET, A., «La crisi de la premsa diària a Catalunya», *Nous Horitzons*, 36, Barcelona, 1977; FIGUERES, J. M., «La premsa catalana: 1966-1979», *L'Avenç*, 20, Barcelona, 1979; GÍFREU, J., «Premsa a Catalunya: quasi tota en castellà», *L'Hora*, 36, Barcelona, 1979, pp. 25-28; GUILLAMET, J., *La nova premsa catalana*, Barcelona, 1976, Edicions 62; *íd.*, *La premsa de les comarques gironines*, Barcelona, Selecta, 1977; *íd.*, «La premsa catalana en temps de prova», *Serra d'Or*, 2, Montserrat, 1978, pp. 21-25; i PÉREZ-TORNERO, J. M., «La producció de premsa a Catalunya» en diversos autors, *Catalunya, home i territori*, Barcelona, Blume-Publicacions de la Fundació Bofill, pp. 179-194.

² Habitualment existeix una certa confusió entre la «tirada» i la «difusió» d'una publicació, fins i tot en les dades d'ús internacional. Per això la Unesco precisa en aquest sentit i amb vista a la recopilació

En resum, l'objecte del present estudi es la *premsa diària i setmanal de difusió general*, que de fet és consumida a Catalunya en un període elàstic que comprèn l'any 1978 i bona part del 1979, fins el setembre. Tot i que aquest període analitzat és anterior a la vigència de l'Estatut d'autonomia, creiem que n'és suficientment pròxim perquè l'estructura general de la premsa no sofreixi canvis substancials amb la primera Generalitat estatutària.

La selecció dels sectors de premsa indicats té alhora una explicació metodològica i una motivació política. Metodològica, a dos nivells: en primer lloc, perquè si ja es fa difícil d'obtenir dades completes de difusió sobre la mostra seleccionada, és gairebé impossible d'aconseguir-les en d'altres sectors de premsa (per exemple, en quinzenals o mensuals, o en el sector de revistes tècniques); i segonament, perquè creiem que els resultats que ofereix aquesta mostra són globalment els més significatius en ordre a avaluar correctament tant l'estructura del consum de premsa a Catalunya, com la seva importància cultural i política. I una motivació política de fons: l'interès de conèixer amb un cert rigor si i fins a quin punt el mercat dominant de premsa a Catalunya tendeix a potenciar la consciència nacional o bé a debilitar-la, si i fins a quin punt la situació del consum de premsa a Catalunya és en conjunt favorable o desfavorable al procés de recatalanització del país, i en definitiva, de redreçament nacional.

Les limitacions indefugibles

En plantejar aquesta investigació, el problema primer i elemental —com s'ha apuntat anteriorment— era com obtenir les dades de base referents a la difusió de premsa massiva a Catalunya en l'actualitat. L'única font existent quant a dades globals i actualitzades és l'Oficina de Justificació de la Difusió (OJD) a través dels seus butlletins mensuals. Ara bé, les dades de l'OJD presenten d'entrada una sèrie de deficiències i/o llacunes en relació amb el nostre àmbit que cal recordar d'entrada per tal de tenir ben presents quines son les possibles limitacions dels resultats i conclusions que s'oferiran.

---

d'estadístiques sobre publicacions periòdiques en cada estat, que les xifres relatives a la «difusió» haurien d'expressar la mitjana de difusió i comprendre el nombre d'exemplars venuts, tant directament com per subscripció, sumat al nombre d'exemplars distribuïts regularment de manera gratuïta, en el país o a l'estranger, amb exclusió dels exemplars no venuts (UNESCO, *Anuario Estadístico*, París, 1977, p. 919).

Les deficiències o llacunes en relació amb els propòsits de la recerca, de les dades subministrades per l'OJD poden resumir-se en les següents:

1. No tots els diaris ni tots els setmanaris de difusió general que es consumeixen a Catalunya són controlats;
2. Els darrers períodes de control d'algunes publicacions són anteriors al període que ens ocupa;
3. Les dades de base subministrades per l'OJD no fan referència a Catalunya, sinó a cada una de les quatre províncies catalanes (Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona), i en qualsevol cas només s'ofereixen percentatges de difusió de cada publicació respecte del total;
4. Les dades de l'OJD fan referència sempre als exemplars realment distribuïts, però no indiquen res sobre els lectors reals que tenen els exemplars distribuïts de cada publicació, dada aquesta de gran relleu perquè precisaria molt millor el grau de penetració d'un determinat diari o setmanari.

Les limitacions considerades a 1. s'han hagut de pal·liar d'alguna manera aportant xifres de difusió global a Catalunya per a les publicacions no controlades, en base a informacions particulars forçosament aproximatives; la ponderació de la distribució per les quatre províncies s'ha fet sota criteris diversos que s'expliquen en cada cas al peu dels quadres respectius.

Pel que fa als inconvenients assenyalats a 2. i 3. s'han hagut d'aprofitar lògicament les dades de l'OJD encara que es refereixin a períodes anteriors —en el ben entès que mai no passen enrera de l'any 1978—, ha calgut aprofitar els percentatges provincials per extreure'n tant els totals percentuals a Catalunya, com els totals d'exemplars de cada publicació distribuïts a Catalunya i a cada província.

I respecte al punt 4, cal dir que resulta impossible d'esbrinar-ho per manca de dades (aquesta qüestió serà tractada específicament al final del capítol III).

Una de les primeres qüestions de mètode que se'ns plantejà a l'hora d'iniciar aquesta recerca fou com classificar de manera justificada, coherent i productiva, la premsa (diària i setmanal) que és consumida a Catalunya. A tal fi vam establir d'entrada una hipòtesi de treball que es desprèn de l'observació simplement superficial del mercat català de premsa massiva. En efecte, és sabut que ultra la distinció evident pel criteri de la llengua, una bona part de la premsa distribuïda a Catalunya procedeix de fora. Si a aquests criteris hi afegim el de la periodicitat (premsa diària o setmanal), tenim tres variables bàsiques (llengua, lloc d'edició i

periodicitat) que seran molt útils a la seva classificació. En conseqüència, les investigacions parcials fonamentals es classifiquen en quatre sèries de dades:

1. Premsa diària consumida i editada a Catalunya;
2. Premsa diària consumida a Catalunya i editada a fora;
3. Premsa setmanal consumida i editada a Catalunya;
4. Premsa setmanal consumida a Catalunya i editada a fora.

Després d'unes primeres observacions detingudes, es va poder comprovar que la premsa procedent de fora podia reduir-se, primer, a la premsa *en castellà* i, segon, a l'*editada a Madrid*; aquesta reducció ajudava a la simplificació de la mostra i no alterava substancialment els resultats, degut a la insignificància de la premsa distribuïda a Catalunya procedent d'indrets de l'Estat espanyol altres que Madrid.

Finalment, advertim que les dades relatives a la variable llengua (català o castellà) es desprenen lògicament del fet de relacionar els resultats obtinguts en les investigacions i classificacions anteriors.

DIFUSIÓ DE PREMSA DIÀRIA I SETMANAL

Premsa diària editada a Catalunya

La difusió de la premsa diària que s'edita a Catalunya supera de llarg el mig milió d'exemplars i n'assoleix una mitjana de 565.195, que equival al 95,40 % de la difusió total, tal com mostra el *quadre 1*. Això vol dir que pràcticament tota la tirada dels diaris que s'editen a Catalunya va destinada al consum interior, i que la penetració en mercats exteriors és mínima.

Dins el període que ens ocupa,¹ existien vint diaris editats a Catalunya³ dels quals dotze ho eren a Barcelona i els altres a diverses ciutats de Catalunya. El fet que la

³ No es tenen en compte ni dos diaris que van desaparèixer el mes de juny de l'any 1979, ni un nou diari que aparegué el novembre del mateix any. Els dos diaris desapareguts foren *Solidaridad Nacional* i *La Prensa*, aditats a Barcelona per la cadena de Mitjans de Comunicació Social de l'Estat (MCSE) i pertanyents a l'antiga cadena del *Movimiento*; el consell de ministres del dia 15 de juny de l'any 1979 en decidí el tancament immediat i definitiu juntament amb quatre diaris més de la cadena d'altres indrets de l'Estat, considerats altament deficitaris; per això i per l'exigua difusió d'aquests dos diaris editats a Barcelona, s'ha cregut convenient de deixar-los de banda. El diari que començà a aparèixer el mes de novembre de l'any 1979, fora ja del període analitzat, és *Foto-Sport*, de caràcter esportiu.

meitat dels diaris no «suportin» el control de l'OJD indica ja d'antuvi quin és el seu grau de precarietat competitiva dins el mercat de premsa.

Dels vint diaris, només vuit superen els 30.000 exemplars de difusió: *Avui*, *Dicen*, *El Correo Catalán*, *El Mundo Deportivo*, *El Noticiero Universal*, *El Periódico*, *La Vanguardia* i *Mundo Diario*, però cap d'ells supera els 60.000, excepció feta del penúltim, *La Vanguardia*, que amb la seva difusió total de 195.555 exemplars continua essent el primer diari, no sols de Catalunya, sinó de tot l'Estat espanyol.

Els altres dotze diaris oscil·len entre els 16.000 i els 3.000 exemplars de difusió, i vuit d'ells són d'evident caràcter local o comarcal. Només dos diaris són escrits en català, *Avui* i *Punt Diari*, amb difusió conjunta molt reduïda respecte al total.

No caldria dir que la província de Barcelona consumeix la major part d'aquesta premsa diària (exactament el 77,96 % de la difusió total). Els percentatges de les altres tres províncies, Girona, Lleida i Tarragona, sumen un total del 17,68 %.

Prensa diària editada a Madrid

La difusió a Catalunya de la premsa diària editada a fora de Catalunya pot reduir-se —com hem dit— a la procedent de Madrid, donat que la procedent d'altres indrets de l'Estat és molt poc significativa, és a dir, té un volum molt marginal dintre el total de difusió.

Cal precisar, d'altra banda, que malgrat que alguns dels diaris de Madrid tenen a Catalunya una difusió també ínfima, s'han volgut aportar dades exhaustives dels diaris madrilenys justament per donar compte complet de l'exigua penetració de la premsa diària de la capital de l'Estat a Catalunya.

Allò que, efectivament, sorprèn d'entrada en analitzar els resultats d'aquesta difusió, com fa palès el *quadre II*, és el baixíssim volum d'exemplars procedents de Madrid que es distribuïxen a Catalunya, volum que representa tan sols un 3,1 % del volum total de difusió arreu de la premsa diària madrilenya, i el 4,92 % del total de difusió de la premsa diària a Catalunya. Els exemplars de diaris de Madrid distribuïts a Catalunya no arriben als 30.000, i si d'aquest total en restéssim els exemplars dels diaris esportius, quedarien reduïts a la meitat; no deixa de ser curiós, en aquest sentit, que els diaris de Madrid amb més difusió a Catalunya siguin esportius. Però, també és interessant de consignar que el tercer diari, un diari de prestigi com *El País* només assoleix una difusió de 4.376 exemplars, i que el quart és un diari de l'extrema dreta, *El Alcázar*, amb 2.390 exemplars de difusió mitjana.

QUADRE 1: DIFUSIÓ A CATALUNYA DE LA PREMSA DIÀRIA EDITADA A CATALUNYA

Diaris	Últim període control OJD	Difusió mitjana total	Difusió mitjana a Catalunya		Difusió mitjana per províncies							
					Barcelona		Girona		Lleida		Tarragona	
			n.º exemplars	%	exemplars	%	n.º exemplars	%	n.º exemplars	%	n.º exemplars	%
<i>En català</i>												
Avui	5-78/4-79	32.055	30.465	95,04	24.528	76,52	2.661	8,30	1.080	3,37	2.196	6,85
Punt Diari*		3.000	3.000				3.000					
<i>En castellà</i>												
Catalunya/Expres*		5.000	5.000		5.000							
Diario de Barcelona*		10.000	10.000		9.100		400		200		300	
Diario de Lérida*		3.000	3.000						3.000			
Diario de Sabadell	11-78/4-79	5.327	5.327	100,00	5.327	100,00						
Diario de Terrasa*		6.000	6.000		6.000							
Diario Español*		12.000	12.000								12.000	
Dicen	5-78/4-79	49.017	43.792	89,34	36.370	74,20	2.794	5,70	1.990	4,06	2.637	5,38
El Correo Catalán	5-78/4-79	38.290	36.065	96,80	26.765	69,90	4.480	11,70	2.987	7,80	2.833	7,40
El Mundo Deportivo	5-78/4-79	50.189	46.274	92,20	38.324	76,36	2.886	5,75	1.997	3,94	3.087	6,15
El Noticiero Universal	5-78/4-79	42.141	41.922	99,48	38.454	91,25	1.631	3,87	476	1,13	1.361	3,23
El Periódico*		55.000	55.000		50.050		2.200		1.100		1.650	
Gaceta de Mantesa*		3.000	3.000		3.000							
La Mañana	5-78/4-79	7.545	7.545	100,00					7.545	100,00		
La Vanguardia	5-77/4-78	195.555	182.531	93,34	156.580	80,07	12.085	6,18	5.652	2,89	8.213	4,20
Los Sitios	5-78/4-79	6.169	6.169	100,00			6.169	100,00				
Mundo Diario	5-78/4-79	47.067	46.107	77,96	41.960	89,15	1.624	3,45	772	1,64	1.751	3,72
Tele Expres*		16.000	16.000		14.560		640		320		480	
4-2-4*		5.000	5.000		5.000							
TOTALS		591.355	565.195	95,40	461.018	77,96	40.570	6,86	27.099	4,58	36.508	6,17

* Diaris no controlats per l'OJD. Xifres de difusió global forçosament aproximatives.

La distribució per províncies s'ha fet segons aquests criteris: proporció del 91, 4, 3 i 2 %, respectivament, per les províncies de Barcelona, Girona, Lleida i Tarragona, per als diaris *Diario de Barcelona*, *El Periódico* i *Tele/Expres*; en tots els altres casos, s'ha atribuït el cent per cent a la província on són editats.

Fons: elaboració pròpia en base a dades de l'OJD i informacions particulars aproximatives.

QUADRE II: DIFUSIÓ A CATALUNYA DE LA PREMSA DIÀRIA EDITADA A MADRID

Diaris	Últim període control OJD	Difusió mitjana total	Difusió mitjana a Catalunya		Difusió mitjana per províncies							
			n.º exemplars	%	Barcelona		Girona		Lleida		Tarragona	
					n.º exemplars	%	n.º exemplars	%	n.º exemplars	%	n.º exemplars	%
<i>En castellà</i>												
ABC	7-77/6-78	135.652	1.600	1,18	1.357	1,00	27	0,02	68	0,05	149	0,11
AS	7-77/6-78	153.158	10.675	6,97	10.675	6,97						
Diario-16	7-77/6-78	58.731	1.433	2,44	1.351	2,30	6	0,01	47	0,08	29	0,05
El Alcázar	7-77/6-78	69.505	2.390	3,44	2.071	2,98	90	0,13	97	0,14	132	0,19
El Imparcial	7-78/12-78	51.929	888	1,71	691	1,33	5	0,01	52	0,10	140	0,27
El País	7-77/6-78	128.338	4.376	3,41	4.158	3,24	26	0,02	116	0,09	77	0,06
Informaciones	7-77/6-78	39.527	40	0,10	40	0,10						
Marca	7-77/6-78	90.694	4.716	5,20	4.526	4,99	10	0,01	10	0,01	172	0,19
Mundo Obrero*		?	2.000		1900		20		40		40	
Pueblo	7-77/6-78	79.746	797	1,00	598	0,75			80	0,10	120	0,15
Ya	7-77/6-78	124.087	335	0,27	236	0,19			37	0,03	62	0,05
TOTALS		931.367	29.255	3,10	27.603	2,96	184	0,02	547	0,05	921	0,09

* Únic diari no controlat per l'OJD. La seva distribució percentual per províncies s'ha fet d'acord amb la següent proporció, atenent al grau d'implantació del PSUC (Partit Socialista Unificat de Catalunya): Barcelona, 90 %; Girona, 2; Lleida, 4 i Tarragona, 4.

Fons: Elaboració pròpia en base a dades de l'OJD; i per a *Mundo Obrero*, informacions acostades al PSUC.

Premsa Setmanal editada a Catalunya

En aquesta classificació s'ha tingut en compte tota la premsa setmanal editada a Catalunya amb pretensions de difusió general (tant territorial com sectorial); això fa que en quedin exclosos els setmanaris locals, comarcals o sectorials que, tot i tenir a Catalunya un pes notable globalment considerats, queden fora d'aquesta recerca per les raons indicades en la introducció. No s'han tingut en compte tampoc, a efectes de simplificació, els suplementes setmanals d'algun diari.

El quadre III recull les dades de base de la difusió d'aquest sector de la «gran premsa» a Catalunya. De les setze publicacions catalogades, tres són escrites en català, i la resta en castellà; cal precisar tot seguit tanmateix, que a nivell de difusió, els setmanaris en català només constitueixen un 2,59 % del total.

El volum total de difusió a Catalunya d'aquesta premsa dona una mitjana de 836.589 exemplars setmanals. Si tenim en compte la xifra de difusió total d'aquest bloc de publicacions —és a dir, la seva difusió a la resta de l'Estat—, que assoleix una mitjana de 2.606.761 exemplars, es constata que dues terceres parts de la difusió total, exactament el 67,91 %, s'efectua fora de Catalunya.

D'altra banda, s'observa que algunes publicacions han aconseguit uns volums de venda a Catalunya realment notables. Però, potser encara caldria destacar més el fet que algunes d'aquestes publicacions —és el cas d'*Interviú*, *Lecturas* o *Pronto*— tenen la difusió de bon tros majoritària fora de Catalunya; i també que, en general, dels setmanaris de difusió general produïts a Catalunya —tret dels tres en català i del cas especial de *Hoja del Lunes*—, en cap cas s'arriba a consumir a Catalunya mateix més d'un 43 % de la respectiva difusió total.

Premsa setmanal editada a Madrid

La selecció dels setmanaris en aquesta àrea de la recerca no és exhaustiva, com passa en el cas dels setmanaris de difusió general editats a Catalunya. Els setmanaris d'aquestes característiques, editats fora de Catalunya i que a Catalunya tenen algun grau de distribució, són molts, molt variats i de procedència ben diversa⁴. Ara bé, per al propòsit d'aquesta investigació, hem cregut convenient de seleccionar sota uns criteris restrictius aquest tipus de premsa. Després d'una primera prospecció, es veié oportú d'establir dos criteris bàsics per a incloure un

⁴ Només ens referim ara a la premsa setmanal editada dins l'Estat espanyol, i obviant tota referència a premsa estrangera perquè hom li suposa una difusió insignificant a Catalunya.

setmanari en la mostra: difusió global d'almenys 50.000 exemplars, i en el cas de xifres pròximes a aquesta difusió mínima, almenys un 10 % de difusió a Catalunya; si un setmanari no arriba a aquest mínim de difusió, se l'ha considerat de valor menyspreable a efectes de la recerca.

Aquests criteris de la selecció han fet evident una primera conclusió, idèntica a la del cas dels diaris editats fora de Catalunya: que només entraven en la selecció setmanaris editats a Madrid. Cal afegir que no hem dubtat en incloure-hi algun setmanari que ronda els mínims —*Sabado Gráfico*, *Teleradio* i *La Calle*— per la seva, relativament alta, difusió a Catalunya.

La mitjana de difusió a Catalunya d'aquest bloc de premsa és d'uns 640.521 exemplars setmanals, la qual representa una quarta part de la seva difusió total arreu de l'Estat, com mostra el *quadre IV*. És interessant de destacar que la difusió total —i per tant i *a fortiori* la tirada total— de la premsa setmanal editada a Madrid és gairebé igual a l'editada a Barcelona. Però, en canvi, la seva difusió a Catalunya és bastant inferior a la difusió de l'editada a Catalunya mateix.

Un setmanari destaca sobre tota la resta, *Teleprograma*, que amb una difusió a Catalunya de 290.499 exemplars, ocupa el primer lloc indiscutible, superant la mateixa difusió dels grans setmanaris editats a Catalunya. Per contra, i tret de les notables xifres de venda assolides per *¡Hola!* i *Diez Minutos*, la majoria dels altres setmanaris no aconsegueixen una penetració massa important en el mercat català d'aquesta premsa.

La difusió total

De les dades recollides i sistematitzades en els quatre quadres anteriors se'n desprenen les dades globals relatives a les variables: diaris, setmanaris i distribució provincial; en el *quadre V*, que és un quadre-resum de les dades de base, es poden llegir verticalment i comparar els totals de difusió de premsa diària i setmanal a Catalunya i per províncies; i horitzontalment, comparar per províncies els totals de difusió de premsa procedent de Catalunya mateix o de Madrid.

A la vista d'aquests resultats globals, una primera constatació es fa palesa immediatament: que un dels blocs de la premsa estudiada, la premsa diària editada a Madrid, assoleix una molt escassa penetració en el mercat català de premsa diària, sobretot en contrast amb la notable difusió que obté el conjunt de la premsa setmanal editada també a Madrid (gràfic 1); això equival a dir que en el sector de la premsa diària, el mercat català gairebé s'autoabasteix, cosa que evidentment no passa en el sector de la premsa setmanal.

QUADRE III: DIFUSIÓ A CATALUNYA DE LA PREMSA SETMANAL EDITADA A CATALUNYA

Setmanaris	Últim període control OJD	Difusió mitjana total	Difusió mitjana a Catalunya		Difusió mitjana per províncies							
					Barcelona		Girona		Lleida		Tarragona	
					n.º exemplars	%	n.º exemplars	%	n.º exemplars	%	n.º exemplars	%
<i>En català</i>												
Canigó ¹	11-75/10-76	6.068	5.727	94,38	4.583	75,52	373	6,15	397	6,54	374	6,17
L'Hora ²		8.000	8.000		7.200		320		240		240	
Treball ³		8.000	8.000		7.200		160		320		320	
<i>En castellà</i>												
Destino ⁴		4.000	2.900		2.572		166		51		112	
El Jueves	5-78/4-79	66.212	20.088	30,34	17.083	25,80	1.119	1,69	814	1,23	1.073	1,62
El Papus	8-77/7-78	69.691	25.974	37,27	22.064	31,66	1.763	2,53	711	1,02	1.436	2,06
Garbo	1-78/12-78	94.497	38.177	40,40	33.055	34,98	2.353	2,49	1.210	1,28	1.559	1,65
Gaceta Ilustrada	5-77/4-78	54.845	15.625	28,49	12.543	22,87	1.431	2,61	636	1,16	1.015	1,85
Guía del Ocio ⁵		40.000	40.000		40.000							
Hoja del Lunes	5-78/4-79	113.234	112.419	99,28	92.490	81,68	9.217	8,14	3.533	3,12	7.179	6,34
Interviú	3-78/2-79	668.543	159.715	23,89	119.335	17,85	19.655	2,94	8.490	1,27	12.234	1,83
Lecturas	10-77/9-78	489.479	164.759	33,66	127.558	26,06	15.663	3,20	8.076	1,65	13.461	2,75
Lib	3-78/2-79	280.145	80.205	28,63	64.826	23,14	5.967	2,13	3.810	1,36	5.603	2,00
Nuevo Fotogramas ⁵	1-77/12-77	51.097	21.921	42,90	19.483	38,13	1.114	2,18	465	0,91	858	1,68
Party ⁶		60.000	17.100		13.800		1.200		900		1.200	
Pronto	3-78/2-79	592.950	115.981	19,56	91.314	15,40	9.309	1,57	5.514	0,93	9.843	1,66
TOTALS		2.606.761	836.589	32,09	675.205	25,89	69.810	2,67	35.167	1,34	56.507	2,16

⁵ Setmanari no controlat per l'OJD

¹ Encara que el període de control sigui antic, el considerem vàlid aproximativament.

² La distribució per províncies s'ha calculat atenent a mitjanes d'altres setmanaris similars: Barcelona, 90 %; Girona, 4; Lleida i Tarragona, 3.

³ Distribució per províncies segons grau d'implantació del PSUC: Barcelona, 90 %; Girona, 2; Lleida i Tarragona, 4.

⁴ Baixa a l'OJD a finals de l'any 1978; es mantenen els percentatges de distribució a Catalunya.

⁵ Baixa a l'OJD l'agost de l'any 1979; considerem encara vàlid l'últim control.

⁶ Distribució per províncies segons percentatges de *Lib*, setmanari similar.

Font: elaboració pròpia en base a dades de l'OJD i informacions particulars aproximatives.

QUADRE IV: DIFUSIÓ A CATALUNYA DE LA PREMSA SETMANAL EDITADA A MADRID¹

Setmanaris	Últim període control OJD	Difusió mitjana total	Difusió mitjana a Catalunya		Difusió mitjana per províncies							
			n.º exemplars	%	Barcelona		Girona		Lleida		Tarragona	
			n.º exemplars	%	n.º exemplars	%	n.º exemplars	%	n.º exemplars	%	n.º exemplars	%
<i>En castellà</i>												
Blanco y Negro	5-77/4-78	52.429	6.449	12,30	5.248	10,01	341	0,65	204	0,39	655	1,25
Cambio 16	1-78/12-78	145.487	31.265	21,49	24.209	16,64	2.895	1,99	1.586	1,09	2.575	1,77
¡Chiss!	7-78/6-79	71.124	12.525	17,61	11.102	15,61	363	0,51	220	0,31	839	1,18
Diez Minutos	5-78/4-79	394.323	87.106	22,09	74.606	18,92	2.524	0,64	2.918	0,74	7.058	1,79
El Caso	3-77/2-78	151.632	38.728	25,54	35.057	23,12	243	0,16	1.774	1,17	1.653	1,09
¡Hola!	5-78/4-79	400.540	90.282	22,54	84.965	21,21	761	0,19	3.765	0,94	801	0,20
La Calle ²		40.000	6.000		5.400		120		240		240	
Sábado Gráfico	5-77/4-78	48.804	7.618	15,61	6.598	13,52	264	0,54	337	0,69	410	0,84
Semana	5-78/4-79	363.102	46.768	12,88	38.198	10,52	3.377	0,93	1.816	0,50	3.377	0,93
Tele-Radio	11-77/10-78	48.287	11.275	23,35	10.020	20,75	193	0,40	299	0,62	763	1,58
TP-Teleprograma	2-78/1-79	859.974	290.499	33,78	244.920	28,48	18.403	2,14	7.482	0,87	19.693	2,29
Triunfo	5-77/4-78	55.033	12.008	21,82	10.704	19,45	578	1,05	314	0,57	413	0,75
TOTALS		2.630.735	640.521	24,34	551.027	20,95	30.062	1,14	20.955	0,80	38.477	1,46

¹ A efectes de simplificació, s'han deixat de banda tots els suplementes setmanals de diaris.

² Setmanari no controlat per l'OJD. Distribució per províncies calculat segons índex d'implantació del PSUC: Barcelona, 90 %; Girona, 2; Lleida i Tarragona, 4.

Font: elaboració pròpia en base a dades de l'OJD i informacions particulars per al setmanari *La Calle*..

D'altra banda, també resulta interessant de constatar que els percentatges de difusió provincial sobre el conjunt de la difusió a Catalunya són pràcticament idèntics en el cas de la premsa diària i en el de la setmanal.

QUADRE V: DIFUSIÓ A CATALUNYA DE PREMSA DIÀRIA I SETMANAL (1978-79)*

	Difusió d'exemplars editats a Catalunya	Difusió d'exemplars editats a Madrid	Total	
			n.º exemplars	% sobre Catalunya
A) DIARIS				
Barcelona	461.018	27.603	488.621	82,34
Girona	40.570	184	40.754	6,86
Lleida	27.099	547	27.646	4,66
Tarragona	36.508	921	36.429	6,14
CATALUNYA	565.195	29.255	594.450	100,00
B) SETMANARIS				
Barcelona	675.105	551.027	1.226.132	83,00
Girona	69.810	30.062	99.872	6,76
Lleida	35.167	20.955	56.122	3,80
Tarragona	56.508	38.477	94.984	6,44
CATALUNYA	836.589	640.521	1.477.110	100,00

* Per a precisions sobre la delimitació de diaris i setmanaris, vegi's text.

Font: elaboració pròpia en base als quadres anteriors.

CARACTERÍSTIQUES DE L'ESTRUCTURA DE DIFUSIÓ

Un cop presentades les dades parcials i globals de la difusió de premsa diària i setmanal a Catalunya, volem destacar ara alguns dels principals trets que identifiquen l'estructura de la difusió de la premsa massiva a Catalunya en l'actualitat. Aquests trets confereixen a la situació de Catalunya una especificitat ben pròpia i segurament molt diferenciada de l'existent a d'altres nacionalitats de l'Estat espanyol.

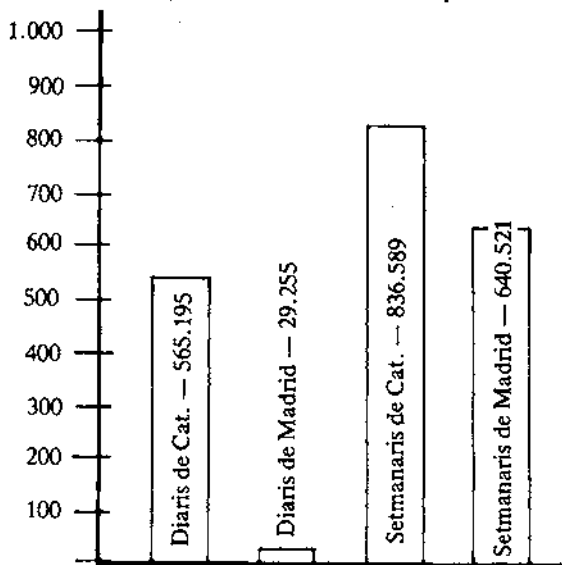
Estructura de la difusió a Catalunya

Partint del *quadre V*, podem obtenir una primera valoració del volum de la difusió que té a Catalunya la premsa pròpia i l'exterior. La comparació entre els quatre volums, que facilita el *gràfic 1*, fa evident —com hem dit— la insignificant penetració dels diaris de Madrid i la notable presència dels setmanaris madrilenys.

Si fem referència a la distribució territorial d'acord amb la divisió administrativa provincial —ja que només es disposa de segmentacions provincials de la difusió controlada per l'OJD—, el *gràfic 2* fa ben palesa la situació: tant pel que fa a diaris com a setmanaris, els percentatges de difusió provincial sobre el total de Catalunya vénen a corroborar una presumpció que ja s'intuïa d'entrada, i és que la província de Barcelona s'enduu la part del lleó, i les altres tres s'han d'aconterantar amb participacions, si no marginals, almenys molt poc considerables sobre el total. Efectivament, la província de Barcelona ostenta una participació en la difusió d'entorn del 83 %, mentre que la resta (un 17 %) és compartit per les províncies de Girona, Lleida i Tarragona, més o menys d'acord també amb la respectiva proporció demogràfica.

Gràfic 1

Difusió de premsa a Catalunya segons
lloc de procedència (milers d'exemplars)

Justament, de la comparació entre nombre d'habitants i consum de premsa periòdica per número en un país determinat, s'obtenen els índexs de lectura, o millor, de difusió de premsa, d'ús internacional. Els anuaris de la Unesco³ concedeixen fiabilitat als índexs referits als diaris, i en canvi consideren poc fiables els índexs relatius a altra premsa periòdica, tant per raó de la seva diversitat com per la impossibilitat factual de controlar-ne la difusió. Per aquestes mateixes raons, aquí només ens referim a l'índex de lectura de diaris a Catalunya per al període que ens ocupa, que tal com posa de manifest el *quadre VI*, dóna una mitjana de 104,96 exemplars per mil habitants.

QUADRE VI: ÍNDEX DE LECTURA A CATALUNYA

	Habitants de fet (1975) ¹	Difusió de diaris (n.º exemplars)	Índex (exemplars/1000 hab.) ²
Barcelona	4.397.319	488.721	111,14
Girona	441.990	40.754	92,20
Lleida	349.233	27.646	79,16
Tarragona	484.583	37.429	77,23
CATALUNYA	5.663.123	594.450	104,96

¹ Dades de l'INE (Institut Nacional d'Estadística) referents al 1975.

² En realitat aquests índexs haurien de ser més baixos si ens atenguéssim als criteris de la Unesco, car no s'hi solen incloure els diaris únicament esportius.

L'índex de lectura superior és el de la província de Barcelona (111,14) i l'inferior el de la província de Tarragona (77,23); a aquest s'acosta l'índex de Lleida (79,16), mentre que el de la província de Girona se situa més a prop de la mitjana. En conjunt, la mitjana de Catalunya supera la mitjana de l'Estat espanyol (98), però en canvi les tres províncies altres que Barcelona n'estan per davall.

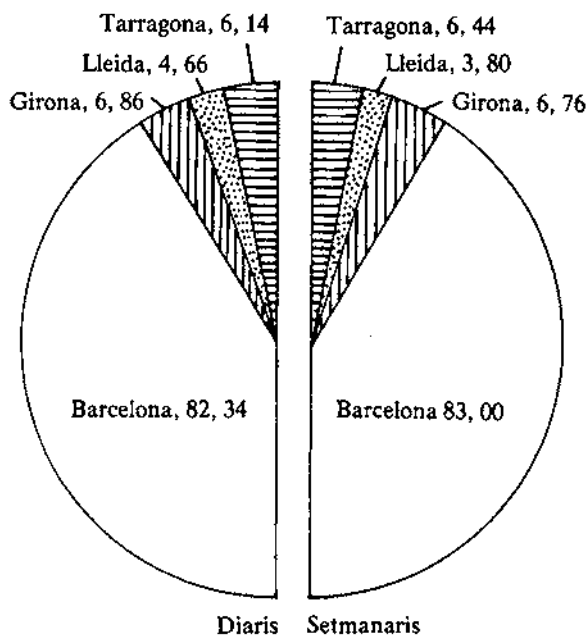
Continuant amb l'anàlisi de la premsa diària, resulta interessant de segmentar-ne la difusió per grups de premsa, entenent també aquí com a tals la premsa escrita en català i la procedent de Madrid. Aquesta segmentació ens ofereix noves dades per a identificar qui controla la difusió de diaris a Catalunya. En el

³ Cfr., UNESCO, *Anuario Estadístico*, París, 1977, pp. 920 i ss.

gràfic 3 queda plasmada aquesta realitat: un sol grup de premsa amb tres diaris, el grup Godó, ocupa gairebé la meitat del mercat (48,23 %); el grup Mundo, amb quatre diaris, n'ocupa un 12,29 %; els altres onze diaris en castellà editats a Catalunya n'ocupen el 28,94 %; els dos diaris en català, un 4,92 %; i el grup procedent de Madrid, el 5,62 % restant.

Gràfic 2

Difusió de premsa a Catalunya
per províncies (en %)

Des del punt de vista de la difusió de cada diari, el *gràfic 4* ordena de més a menys els diaris editats a Catalunya que superen els 5.000 exemplars de difusió efectiva. I si bé la premsa diària procedent de Madrid té en conjunt poca difusió, no deixa de ser significatiu comparar la difusió de cada diari tal com representa el *gràfic 5*.

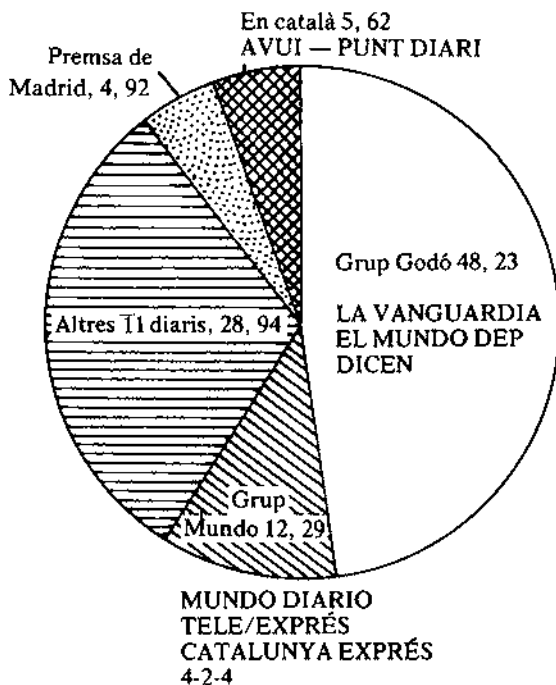
En el sector de setmanaris, ja hem apuntat (*gràfic 1*) que la situació és ben diferent a la constatada per als diaris, precisament per la relativa importància de la premsa setmanal procedent de Madrid. Tanmateix, aquesta constatació seria

ben altra si del recompte n'excloguéssim el setmanari *Teleprograma*⁶, que no solament és el primer setmanari entre tots per la seva difusió a Catalunya, sinó que constitueix el 45,3 % del total de difusió dels setmanaris madrilenys a Catalunya, o sia, quasi bé la meitat.

D'entre els setmanaris editats a Catalunya, els primers llocs són ocupats per *Lecturas* i *Entreviu*, seguits ja a certa distància per *Pronto* i *Hoja del lunes*. El gràfic 6 mostra l'escalonat dels 21 setmanaris que lograven difondre a Catalunya més de 10.000 exemplars per número.

Gràfic 3

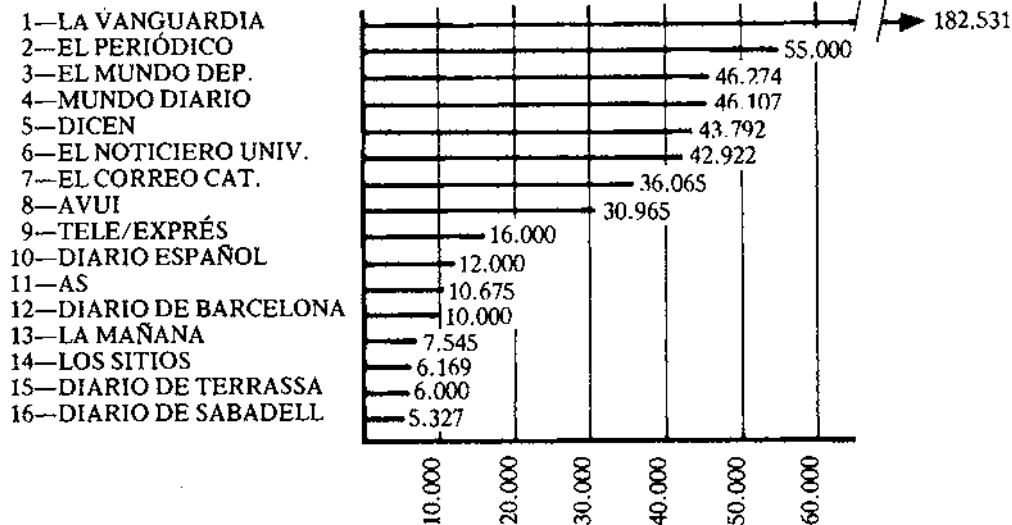
Difusió de premsa diària a Catalunya
segons grups de premsa, lloc de procedència
i llengua (en %)

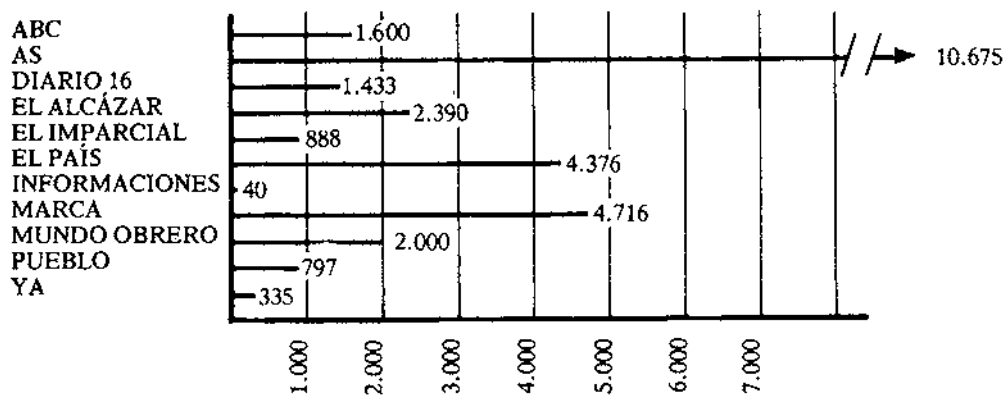
⁶ De fet, *Teleprograma* s'aparta absolutament de tota la gamma dels altres setmanaris analitzats tant pels continguts (gairebé només ofereix la programació il·lustrada de Radio Televisió Espanyola durant la setmana) com pel preu (deu pessetes, en el període analitzat) característiques ambdues que expliquen suficientment el seu grau de difusió, cas que es repeteix en la majoria de països d'Europa occidental.

Gràfic 4

Diaris de més difusió a Catalunya
(+ 5.000 exemplars)

Gràfic 5

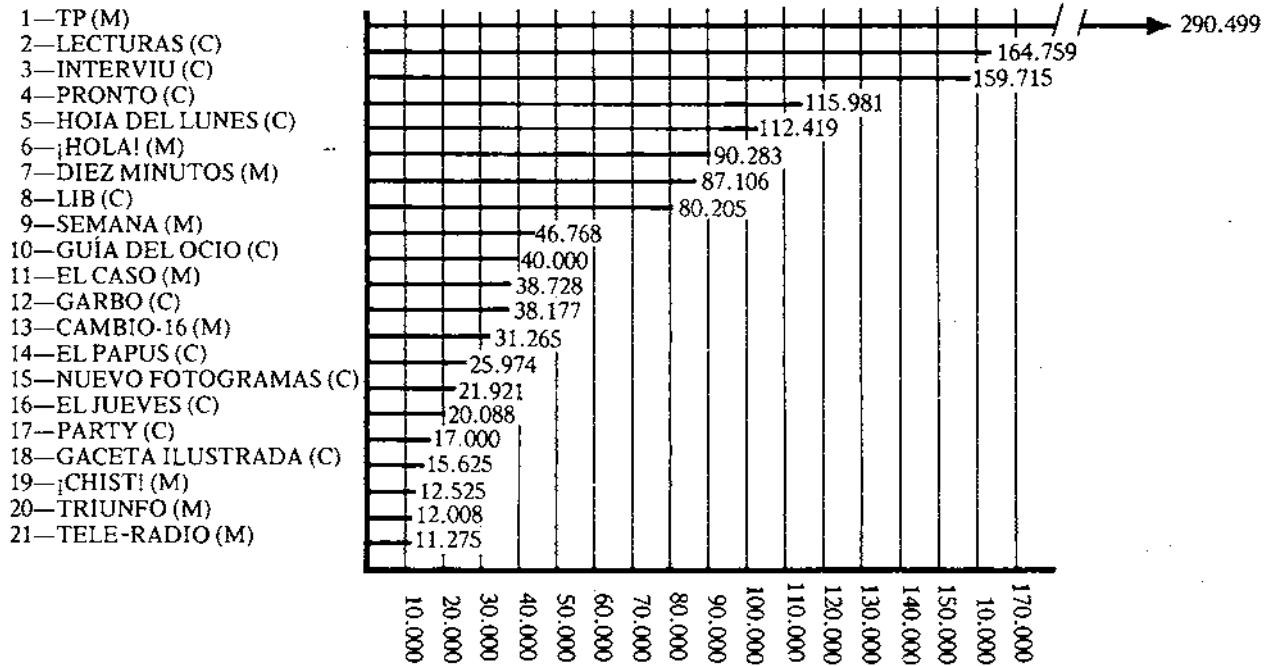
Difusió a Catalunya dels diaris
de Madrid (nº exemplars)

Gràfic 6

Setmanaris de més difusió a Catalunya

(+ 10.000 exemplars) (C = Catalunya, M = Madrid)

Estructura de la difusió per províncies

Barcelona

Com que la població de la província de Barcelona representa més de les tres quartas parts del total de Catalunya (exactament, el 77,64 %, el 1975) i la difusió de premsa diària i setmanal representa el 82,34 i el 83 % respectivament, sobre els totals, cal concloure lògicament que l'estructura de la difusió de la província de Barcelona té els mateixos trets essencials de l'estructura de la difusió general a Catalunya. I per això obviem ara referències especials a la província de Barcelona; de fet, el seu comportament, estadísticament parlant, s'imposa pràcticament igual al conjunt de Catalunya (cosa que es pot comprovar repassant atentament els *quadres I, II, III i IV*).

Girona

Els *gràfics 7 i 8* mostren, respectivament, l'ordenació dels diaris i setmanaris a la província de Girona pel volum de la seva difusió.

Pel que fa a la premsa diària, d'una difusió total de 40.754 exemplars, els dos diaris locals *Los Sitios* i *Punt Diari* obtenen una difusió que representa poc menys d'una quarta part. El primer diari és *La Vanguardia*, amb una circulació de més de 12.000 exemplars. Entre aquest diari i els dos locals, ocupen la meitat de la difusió total; l'altra meitat és molt diversificada entre els altres diaris de Barcelona. Els diaris de Madrid a penes arriben a Girona, tot i que és a destacar la relativa incidència de *El Alcázar*.

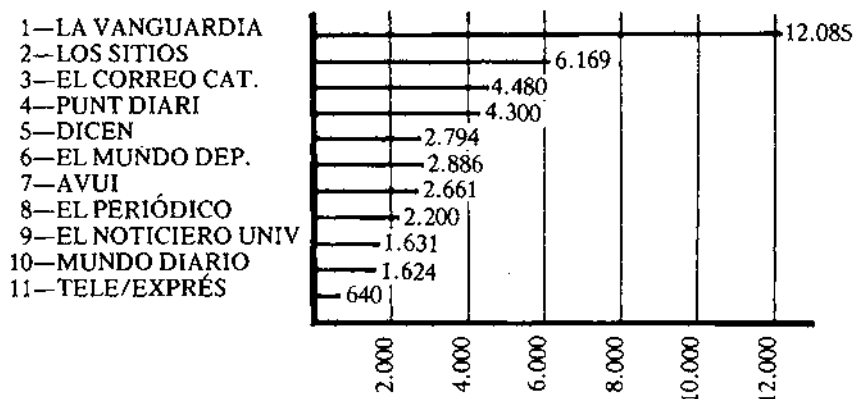
Quant a la premsa setmanal, son deu les publicacions que hi tenen una difusió superior als 2.000 exemplars, situant-se en primer lloc *Interviú*. El total de la difusió de setmanaris se situa entorn dels 100.000 exemplars.

Lleida

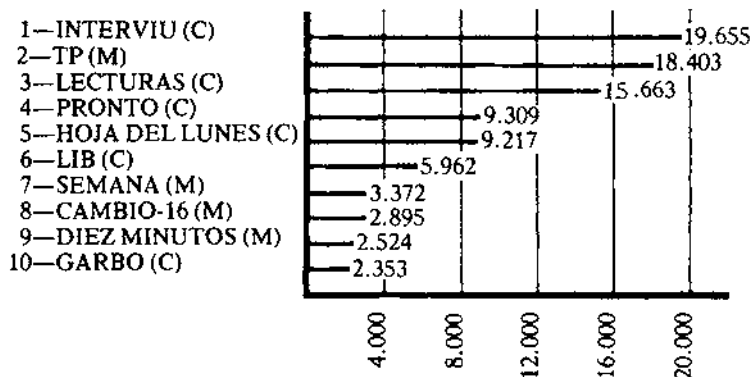
A la província de Lleida, la difusió total de diaris dóna una mitjana de 27.646 exemplars. El primer lloc és ocupat pel diari local *La Mañana*, i en total són nou els diaris que superen els 500 exemplars de difusió per número, tal com s'indica en el *gràfic 9*. Els dos diaris locals, l'esmentat i *Diario de Lérida*, ocupen més d'una tercera part de la difusió total. Els diaris de Madrid hi assoleixen molt poca penetració, però val la pena d'observar que en els dos primers llocs hi ha *El País* i *El Alcázar*.

Gràfic 7

Província de Girona: diaris de
més difusió (+ 500 exemplars)

Gràfic 8

Província de Girona: Setmanaris
de més difusió (+ 2.000 exemplars)

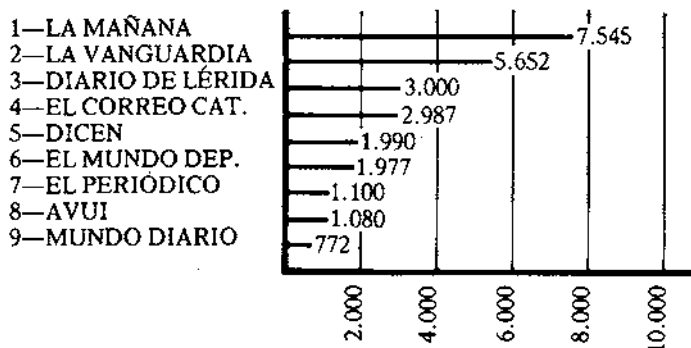
En el sector dels setmanaris, el *gràfic 10* ofereix l'ordenació dels vuit que superen els 2.000 exemplars de difusió. *Interviú* ocupa el primer lloc, i el total de la difusió dóna una mitjana de 56.122 exemplars.

Tarragona

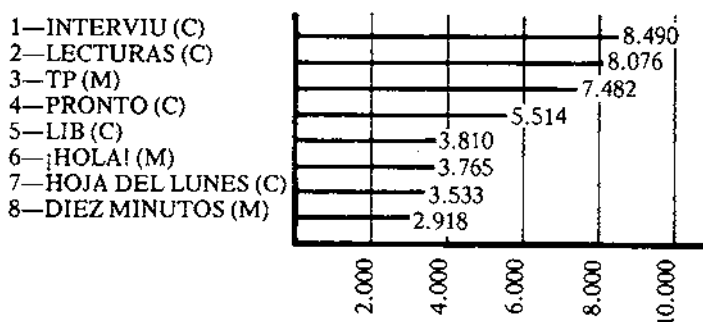
La província de Tarragona consumeix una mitjana de 36.429 exemplars de diaris cada dia. El primer lloc en la difusió correspon a l'únic diari local, *Diario Espa-*

Gràfic 9

Província de Lleida: Diaris de més difusió (+ 500 exemplars)

Gràfic 10

Província de Lleida: Setmanaris de més difusió (+ 2.000 exemplars)

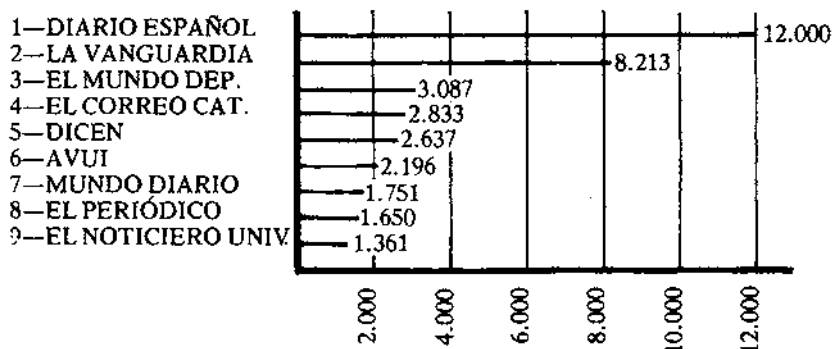
ñol, amb una circulació aproximada de 12.000 exemplars, que representa una tercera part del total provincial. Els diaris que superen els 500 exemplars de difusió són nou, tal com mostra el *gràfic 11*. Els diaris de Madrid hi tenen una relativa bona presència.

Pel que fa a la premsa setmanal, el *gràfic 12* ordena els 8 setmanaris que superen una difusió de 2.000 exemplars. Cal remarcar que en el total de la difusió (94.984), ocupa un primer lloc ben destacat *Teleprograma*, amb una mitjana de 19.693 exemplars.

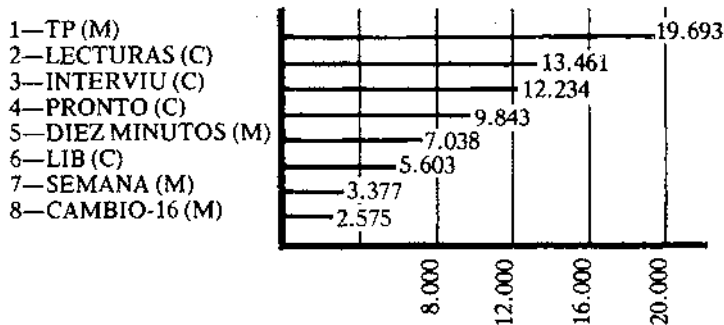

Gràfic 11

Província de Tarragona: diaris
de més difusió (+ 500 exemplars)

Gràfic 12

Província de Tarragona: setmanaris
de més difusió (+ 2.000 exemplars)

L'audiència real, una incògnita

Fins ara ens hem referit a la difusió de la premsa diària i setmanal a Catalunya atenent l'únic criteri del nombre d'exemplars venuts —o almenys distribuïts i no retornats— de cada número.

L'anàlisi de la circulació sota aquest criteri resulta relativament fàcil però generalment incompleta; és el que de fet se sol utilitzar per a confeccionar els índexs internacionals de lectura de premsa, que en realitat no són altra cosa que índexs d'«adquisitors» de premsa.

De tothom és sabut que el volum de compradors d'un diari no equival automàticament al volum de lectors d'aquell diari. Habitualment, hom considera que cada diari o revista de difusió general té una mitjana de tres o quatre lectors per exemplar distribuït. Si això fos cert, a Catalunya, l'audiència real de la premsa analitzada resultaria de multiplicar per tres o quatre els totals de difusió.

Ara bé, això són putes hipòtesis de treball i necessitarien verificacions. Ara com ara, no existeixen recerques de base suficients en aquest sentit. Només cal esmentar alguns estudis de mercat que aporten dades solament aproximatives i parcials sobre la qüestió que ens ocupa: es tracta dels resultats d'enquestes d'audiència a càrrec de l'empresa de Madrid *Estudio General de Medios, S. A.*⁷. El plantejament d'EGM s'acosta molt al que acabem d'esbossar sobre l'audiència real de la premsa, o millor, sobre els impactes habituals d'un exemplar d'una publicació determinada. Justament la recent creació d'EGM com a empresa especialitzada en el control o seguiment de l'audiència dels mitjans, respon a la necessitat experimentada sobretot per les agències publicitàries, de conèixer la penetració real i precisa que assoleix un mitjà de comunicació en un àrea concreta, amb vista a possibilitar-ne la seva valoració com a suport publicitari. I aquest objectiu no l'aconsegueix l'OJD, organisme que es limita a constatar la circulació d'una publicació, sota el criteri del nombre d'exemplars no retornats, i no sota el dels seus lectors habituals.

Les dades que podem obtenir d'EGM per a delimitar l'audiència real de la premsa diària i setmanal a Catalunya, són escasses, sobretot perquè Catalunya com a tal no entra en la mostra. En tot cas, les dades serveixen per a aportar algunes pistes en la comparació de diferents audiències reals entre diaris o revistes; així, per exemple, referint-nos solament als diaris editats a Barcelona, d'una

⁷ Cfr., *Estudio General de Medios, S. A.*, Madrid, 1978, 5 vols. Aquests volums només estan a disposició de les empreses —normalment de publicitat— que s'hi han subscrit, abonant unes quantitats força considerables. Els subscriptors disposen periòdicament d'avançaments dels resultats de les enquestes d'audiència que EGM va fent contínuament. Els cinc volums esmentats es refereixen respectivament a entre altres coses, a l'audiència real dels mitjans: televisió, ràdio, cinema, premsa diària i revistes. Cal observar, tanmateix, que aquestes enquestes parteixen de mostres que en cap cas representen Catalunya com a unitat; en principi prenen l'Estat espanyol com a mercat únic i, en tot cas, divideixen l'Estat en unes «regions» arbitràries —per exemple, Catalunya forma un tot regional amb Aragó i les Illes— i la mostra d'enquetrats, d'acord amb el volum demogràfic de les poblacions on resideixen; aquesta última variable fa que EGM tingui en compte l'anàlisi concreta de les aglomeracions urbanes o àrees metropolitanes de Madrid i Barcelona. Als nostres efectes, doncs, només ens poden ser d'utilitat les dades d'EGM referides a l'àrea metropolitana de Barcelona, i en alguns casos les referides als totals (quan se sap que una publicació esgota la seva difusió a Catalunya mateix).

mostra total de 21.945 enquestats a tot l'Estat, i d'una mostra total de 2.131 enquestats a l'àrea metropolitana de Barcelona, s'obtenen les següents xifres de lectura habitual de cada diari:

QUADRE VII: CORRELACIÓ DE L'AUDIÈNCIA DELS DIARIS DE BARCELONA SEGONS E.G.M.

	Total mostra estatal: 21.945	Total mostra àrea de Barcelona: 2.131
Avui	148	86
Catalunya/Exprés	8	8
Diario de Barcelona	41	22
Dicen	74	25
El Correo Catalán	158	64
El Mundo Deportivo	37	25
El Noticiero Universal	84	66
La Vanguardia	610	400
Mundo Diario	203	153
Tele/Exprés	46	39
4-2-4	9	8

Font: EGM, Madrid, 1978, vol. 4. Per a més precisions, vegi's text.

Aquesta correlació, en cas de ser totalment representativa, modificaria substancialment l'altra correlació, la que es desprèn de les dades de l'OJD. Només volem apuntar un exemple en aquest sentit: els quatre primers diaris per l'audiència, segons EGM, serien per aquest ordre *La Vanguardia*, *Mundo Diario*, *El Correo Catalán* i *Avui*, mentre que segons l'OJD setien *La Vanguardia*, *El Mundo Deportivo*, *Dicen* i *Mundo Diario*.

En suma, el que sembla indiscutible és que la circulació d'exemplars d'un periòdic no indica suficientment l'índex de penetració real que assoleix entre la població.

LA LLENGUA DE LA PREMSA

De la consideració dels quatre primers quadres es desprèn que la premsa de masses consumida a Catalunya és gairebé totalment escrita en castellà; només en uns percentatges ínfims ho és en català.

El *quadre VIII* ajuda a fer evident, amb xifres concretes, el que qualsevol observador intueix a simple vista: pel que fa a la premsa diària, el percentatge de la difusió en català és el 5,64 % del total absolut, percentatge relativament alt en contrast amb el de la difusió de setmanaris en català, que és l'1,47 %⁸.

QUADRE VIII: EL CATALÀ EN LA PREMSA CONSUMIDA A CATALUNYA

	Diaris ¹		Setmanaris ²		Ús del català ³ (estimacions)		
	Nombre d'exemplars	% difusió total	Índex per 1000 hab.	Nombre d'exemplars	% difusió total	El parlen	L'entenen
Barcelona	24.528	5,02	0,05	18.983	1,55		
Girona	5.661	13,89	0,12	853	0,85		
Lleida	1.080	3,91	0,03	957	1,71		
Tarragona	2.196	6,02	0,04	934	0,98		
CATALUNYA	33.465	5,64	0,06	21.727	1,47	60 %	80 %

¹ Xifres exhaustives.

² Dades poc significatives en termes absoluts pel fet d'existir un gran nombre de setmanaris locals, comarcals o sectorials, que tenen en conjunt una difusió notable, i que aquí no són considerats.

³ No existeixen dades globals sobre l'ús del català a Catalunya. Per a l'origen i justificació d'aquestes estimacions, vegei's text.

Font: elaboració pròpia en base a les dades d'aquesta recerca.

⁸ Insistim en que el quadre només fa referència als setmanaris en català de difusió general, i no pas a d'altres (comarcals, locals o sectorials). Això no obstant, cal afegir i reconèixer que el *conjunt* d'aquests altres setmanaris en català, juntament amb revistes quinzenals i mensuals de diversa mena, presenta unes característiques prou específiques com perquè mereixi una atenció i una recerca a part, cosa que ja s'ha fet en algunes ocasions (*cf.* nota 1), per bé que no pas respecte a la seva difusió. Les seves característiques principals i globals podrien resumir-se en aquestes tres: persistència malgrat la repressió del franquisme i les precàries condicions econòmiques, difusió global força considerable (probablement depassin els 150.000 exemplars per número), i caràcter molt variat dels gèneres (d'informació local i general, infantils i juvenils, religioses, culturals, d'humor, esportives, tècniques, etc.).

Ara, potser seria l'hora d'estudiar aquest bloc de publicacions en català, tan particular de Catalunya, des del punt de vista primordial de la seva *difusió* real, car la relació de capçaleres resulta insuficient en ordre a esbrinar i situar quina és efectivament la seva penetració en la població i, en conseqüència, quina eficàcia pot tenir com a vehicle cultural i lingüístic enfront de la premsa massiva i —si es vol també— enfront dels altres mitjans de difusió.

Si la premsa diària assoleix un percentatge no menyspreable del tot és per raó de l'existència d'un diari, l'*Avui*⁹ que presenta totes les característiques d'un diari normalitzat des del punt de vista del mercat, i de fet, l'únic òrgan de premsa en català controlat per l'OJD; malgrat la permanent situació de crisi econòmica d'aquest diari d'ençà de la seva aparició l'any 1976, l'*Avui* representa l'únic intent recíbit fins ara —i des de la guerra civil— en el sector de la premsa de difusió general en el sentit de competir amb peu d'igualtat amb els altres diaris en castellà editats a Catalunya. A un altre nivell, *Punt Diari*¹⁰ de Girona pretén d'inspirar-se en una iniciativa similar a la de l'*Avui*, però només per cobrir una àrea intercomarcal i, per tant, de difusió forçosament molt més limitada. Fora d'aquests dos casos, sorgits significativament a partir d'iniciatives populars i amb aportacions econòmiques molt diversificades, a Catalunya no existeix cap altre diari en català, cosa que significa que cap empresari o grup de premsa no s'ha mostrat interessat en crear un diari en català o en reconvertir-ne algun de pre-existent¹¹.

En el cas dels setmanaris en català, els percentatges de difusió a Catalunya en relació a la difusió total d'aquesta premsa són simplement marginals. D'entre el gairebé milió i mig d'exemplars venuts setmanalment a Catalunya, el nombre d'exemplars en català depassen escassament els vint mil. Convé insistir que en aquesta recerca només s'han considerat tres setmanaris en català per les raons apuntades abans; però encara que hi afegíssim tots els altres setmanaris de difusió reduïda (local, comarcal o sectorial), els percentatges no variarien sensiblement, o almenys no deixarien de ser marginals. Els tres setmanaris de referència, *Canigó*, *L'Hora* i *Treball*, representen tant la voluntat tossuda de penetrar en aquest espai del mercat de premsa setmanal, com la impossibilitat d'aconseguir-ho amb cert èxit, tal com també altres experiències anteriors han fet palès.

⁹ El diari *Avui* va fer la seva aparició el dia 23 d'abril de l'any 1976, editat per Premsa Catalana, S. A., empresa formada per deu promotors del diari, que desemborsaren el capital inicial d'un milió de pessetes en accions de cent mil; els deu promotors formaren el primer consell d'administració i promogueren la recaptació de capital popular a través de participacions des de mil pessetes fins a un màxim de cent mil. Els deu promotors formaren el primer consell d'administració, presidit per Ramon Fuster Rabés. El primer director fou Josep Faulí. La redacció era integrada per un total de quaranta-una persones, i l'administració, per trenta-set.

¹⁰ *Punt Diari* aparegué a Girona el dia 24 de febrer de l'any 1979, amb voluntat de cobrir informativament les comarques següents: Alt i Baix Empordà, Cerdanya, Garrotxa, Gironès, Ripollès i la Selva.

¹¹ Durant el període estudiat, aparegué un nou diari a Barcelona, *El Periódico*, en castellà; i just després d'aquest període, n'ha sortit un altre, *Foto-Sport*, també en castellà.

Tornant a la difusió de premsa diària en català, els índexs de circulació per mil habitants indiquen de manera dramàtica en quina situació es troba el mercat de lectura d'aquesta premsa en comparació amb els índexs de lectura en altres llengües minoritàries d'Europa¹².

Davant d'aquestes xifres ínfimes de difusió de la «gran» premsa en català a Catalunya, qualsevol persona desconixedora de la història contemporània i de la situació socio-política de Catalunya, podria lògicament deduir que el català, com a vehicle lingüístic i cultural, és pràcticament fora d'ús. En realitat, i com ja s'apunta en el mateix *quadre XIII*, la realitat és molt altra.

Sobre l'ús i el coneixement del català a Catalunya no existeixen dissortadament dades globals. Existeixen diverses investigacions sectorials i/o parcials que, en tot cas, només poden oferir en conjunt una base limitada per a unes certes estimacions globals. L'estructura social de la població resident actualment a Catalunya es caracteritza per un alt percentatge d'immigració procedent d'altres indrets de l'Estat espanyol (l'any 1975, segons l'INE, només el 61,9 % de la població era nascuda a Catalunya, mentre que el 38,1 restant procedia de fora). Així, llevat de la immigració procedent de les Illes i del País Valencià (l'any 1975 la procedent de País Valencià era l'1,8 %), la resta procedeix de llengües i cultures altres que la catalana. Durant el període de quinze anys comprès entre l'any 1962 i el 1975, el saldo migratori en el conjunt de Catalunya donava una xifra de + 836.357¹³.

Donada aquesta situació estructural, ultra el fet també decisiu de la repressió i opressió sistemàtiques de la llengua i cultura catalanes durant els quaranta anys de la segona dictadura, la qüestió de l'ús i coneixement del català planteja una complexa gamma de variables que fan difícil tota recerca si manquen, com és ara el cas, unes dades de base degudament investigades¹⁴. Malgrat aquesta inexistència de dades, és de suposar que mentre l'ús del català serà majoritari entre la població catalana d'origen, serà, per contra, minoritari entre els nascuts fora; que si el coneixement del català, sobretot a nivell de lectura, pot ser ampli —bé que deficient— en la majoria de catalans d'origen, en canvi pot ser nul en una gran proporció de la gent immigrada; que els fills d'immigrats nascuts ja a Catalunya, presentaran índexs molt més elevats de coneixement del català que no pas els seus pares, etc.

¹² Cfr. *quadre IX*, de la cinquena part d'aquest treball.

¹³ Cfr. MUNTANER PASCUAL, J. M., *Avui*, 13 d'agost de l'any 1978.

¹⁴ L'operació decisiva en aquest sentit serà, ben segur, el padró municipal de tot Catalunya dels anys 1980-1981. La Generalitat està preparant un qüestionari a incloure en el cens per tal d'obtenir dades completes i fiables sobre el coneixement del català i l'ús lingüístic familiar.

Una recent i valuosa contribució per a situar els problemes apuntats, així com l'estat i els resultats de les investigacions fetes fins ara en aquest àmbit sócio-lingüístic a Catalunya, ha estat feta per Joaquim Torres¹⁵, el qual, després d'anàlitzar en detall les dades de què es disposa, convé amb Modest Reixach¹⁶ que entorn del 80 % dels residents a Catalunya entenen el català, i un 60 % el saben parlar.

De tota manera, aquest versemblant 60 % de catalans que saben parlar el català no pot identificar-se simplement amb un 60 % de catalano-parlants; caldria esbrinar abans si de fet parlen habitualment català; però, a més, i amb vista a l'extensió real del mercat potencial de premsa en català, convindria disposar de dades sobre quin percentatge dels catalano-parlants tenen capacitat d'una *lectura* habitual en català, i aquestes dades no es tenen. Presumiblement, aquestes dades inexistentes ens donarien uns índexs molt per dessota del 60 % esmentat; tanmateix, de cap manera no por suposar-se que baixarien en picat fins a l'extrem dels índexs actuals de lectura de la premsa diària i setmanal de difusió general.

En definitiva, doncs, cal suposar que existeixen altres arguments importants als quals s'hauria de recórrer per a explicar aquesta gran descompensació¹⁷. Ens sembla particularment interessant, en aquest sentit, d'apuntar a títol d'hipòtesi de treball dos punts fonamentals i complementaris d'investigació, que segurament aportarien bona llum sobre aquest problema, i són: la dinàmica pròpia de la indústria de premsa massiva a Catalunya, configurada com a tal justament sota les condicions sócio-polítiques del franquisme; i la tendència monopolista del mercat de lectura en castellà a tot l'Estat espanyol, propiciada per les exigències sócio-econòmiques del mode capitalista de producció de la comunicació i cultura de masses.

¹⁵ TORRES, J., «La immigració i la llengua catalana: documentació sobre coneixements, usos i actituds lingüístics», ponència presentada a les jornades d'estudi: *Catalunya: immigració i reconstrucció nacional*, organitzades per la Fundació Bofill, Barcelona, novembre de l'any 1979 (mimeografiada).

¹⁶ Cfr., REIXACH, M. i GUELL, A. M., «La producció editotrial a les àrees lingüístiques restringides», *Perspectiva Social*, 12, Barcelona, 1978.

¹⁷ En aquest sentit, és molt clarificador l'article «Una nació sense estat, un poble sense llengua?», publicat a *Els Marges*, 15, Barcelona, 1979, pp. 3-13, i signat per tot el consell de redacció d'aquesta publicació quadrimestral de llengua i literatura, dirigida pel catedràtic Joaquim Molas. Aquest article, lúcid i polèmic, analitza la situació global del català en els darrers temps; la tesi bàsica ja s'anuncia en les primeres ratlles: *La situació de conjunt de la llengua catalana resulta, de molt, força més precària i inquietant avui dia que no pas durant el transcurs dels decenniis immediatament anteriors.*

CONCLUSIONS

Les dades aportades al llarg d'aquest treball són susceptibles de múltiples lectures, algunes de les quals o les hem avançades anteriorment o han quedat implícites en diverses constatacions. Evidentment, no volem ni podem pretendre d'exhaurir totes les possibles interpretacions globals, parcials o sectorials a què donen lloc les estadístiques de base sobre la difusió de premsa diària i setmanal a Catalunya.

Un dels objectius centrals de la recerca era d'intentar definir a nivell estadístic —i malgrat les limitacions— quina és la situació de la difusió de la «gran» premsa a Catalunya, i delimitar-ne els principals trets estructurals. Ara, no podem cloure aquestes pàgines sense donar un pas més en aquest sentit i aventurar unes primeres conclusions globals sobre la difusió de premsa a Catalunya relativa a un període tant decisiu de la història, de la llengua i de la cultura catalanes, com el present.

En definitiva, doncs, podríem reduir a aquestes set les principals conclusions que es desprenen d'aquesta recerca:

1. *Índex de difusió molt baix.*

La mitjana de difusió de diaris a Catalunya per mil habitants —incloent-hi també la dels diaris esportius— és de 104,96, índex relativament superior al de l'Estat espanyol (98, segons l'índex referit a l'any 1975 de l'*Anuario Estadístico* de la Unesco), però molt inferior als índexs d'Europa Occidental (compari's en el *quadre IX* l'índex de Catalunya amb els d'alguns països europeus de demografia similar a la de Catalunya). Pel que fa als setmanaris, l'índex està segurament més ben situat respecte d'aquests altres països, per bé que les dades actuals no permeten de fer comparacions fiables.

2. *Mercat de lectura gairebé tot en castellà.*

Els exemplars de diaris en català que es distribueixen diàriament a Catalunya representen un 5,64 % del total de la circulació de diaris, és a dir, que els diaris en castellà cobreixen el 94,36 % de la difusió; quant a setmanaris de difusió general, el percentatge del català encara és més reduït i només arriba a un 1,47 %. Considerant que a Catalunya parla en català un 60 % de la població resident —i un 80 % l'entén—, la contradicció entre ús del català parlat i lectura en català de la premsa de masses, resulta espectacular, per no dir dramàtica; aquesta

QUADRE IX: ÍNDEX DE DIFUSIÓ DE DIARIS A CATALUNYA
I A ALGUNS PAÏSOS EUROPEUS

	Habitants 1975 (milers)	Índex 1975 (exemplars per 1000 hab.)
Àustria	7.520	320
Dinamarca	5.072	341
Finlàndia	4.710	440
Irlanda	3.130	222
Noruega	4.010	412
Suècia	8.191	572
Suïssa	6.400	402
CATALUNYA	5.663	105

Font: *Population*, 1976, p. 918; *Anuario Estadístico*, 1977, pp. 926 i ss., i dades d'aquest treball per a Catalunya.

contradicció es faria més evident si comparem els índexs de lectura de diaris en català a Catalunya (0,06 per 1000 hab.) amb els índexs de lectura de diaris en altres països europeus (*quadre IX*) de llengües minoritàries, com per exemple Dinamarca (341), Finlàndia (440), Noruega (412) o Suècia (572).

3. Autoabastament en diaris i importació de setmanaris.

Catalunya pràcticament s'autoabasteix de premsa diària puix que la difusió de diaris procedents de Madrid —els procedents d'altres indrets es poden menysprear a efectes estadístics— només cobreix un 4,92 % del total de la difusió. La situació és ben diferent, en canvi, en el sector dels setmanaris, car els procedents de Madrid —també aquí els procedents d'altres llocs no tenen rellevància— representen més d'una tercera part del total, tot i que baixaria molt considerablement si no s'inclogués una publicació tan especial, però de tanta difusió, com *Teleprograma*.

4. El comportament de Catalunya, marcat per Barcelona.

Estadísticament parlant, els índexs i les característiques del comportament de Catalunya en matèria de difusió de premsa massiva, són estretament marcats pel

comportament de la província de Barcelona pel fet que ella sola ostenta un 82,34 % de la difusió total de diaris i un 83 % de la de setmanaris. Com que l'índex de difusió de diaris a la província de Barcelona és superior a la mitjana de Catalunya, això vol dir que supera de bon tros l'índex de les altres tres províncies.

5. *Comportament similar entre les províncies de Girona, Lleida i Tarragona.*

Les tres províncies «petites» de Catalunya mostren, en termes globals, comportaments similars en l'estructura de la difusió de premsa massiva, per bé que hi ha diferències significatives; per exemple: Girona té l'índex més alt de lectura de diaris i de lectura en català, i en canvi Tarragona el més baix en el primer cas i Lleida en el segon; Lleida té les xifres absolutes més baixes en tots els casos; Tarragona és la que llegeix més diaris procedents de Madrid (mitjana diària de 921), mentre que a Girona a penes els coneixen (184), etc. Respecte als setmanaris, comprovem una coincidència significativa: uns mateixos títols ocupen sempre els tres primers llocs, encara que en ordre distint: *Interviú*, *Lecturas* i *Teleprograma*.

6. *La meitat de la difusió de diaris, en mans d'un sol grup.*

Considerant qui controla la difusió de premsa diària, es constata que gairebé la meitat del total és en mans d'un sol grup de premsa, el grup Godó, que amb tres diaris, però sobretot amb *La Vanguardia*, ocupa el 48,23 % del mercat català d'aquest sector. Un altre grup amb quatre diaris, el grup Mundo, n'ocupa el 12,29 %. A part dels dos diaris en català i els procedents de Madrid, els altres onze cobreixen el 28,94 % de la difusió.

7. *Els setmanaris de gran difusió no són d'informació general.*

Finalment i pel que fa a la premsa setmanal, s'observa una notable difusió d'alguns setmanaris, sobretot d'entre els editats a Catalunya; si es deixa de banda *Teleprograma*, el de màxima difusió, els quatre primers són de procedència catalana (*Lecturas*, *Interviú*, *Pronto* i *Hoja del Lunes*), seguits en els dos següents llocs per setmanaris de Madrid (*¡Hoy!* i *Diez Minutos*). D'altra banda i tenint en compte el caràcter de les publicacions setmanals, es constata que d'entre

els 21 setmanaris que depassen els 10.000 exemplars de difusió només quatre poden catalogar-se dintre la informació d'actualitat (*Hoja del Lunes, Cambio-16, Gaceta Ilustrada i Triunfo*) i tots els altres —justament els de més difusió— configuren un gran ventall, malgrat notables diferències en els continguts respectius, que podria englobar-se convencionalment sota l'epígraf de «premsa de sala d'espera».

Desembre 1979

CIRCULATION OF THE DAILY AND WEEKLY PRESS IN CATALONIA

The prime aim of this research is to discover what the main structural features of the circulation of the press were in Catalonia during 1978/79. The political event approving Catalunya's Statute of Autonomy and the general process of national recuperation of Catalonia within the Spanish State through this period justify only too well the interest shown in knowing the real data on the market for the mass media in this geopolitical frame. This work is limited to the analysis of only one sector of the mass media: newspapers and magazines, and only through their levels of circulation. One of the most important conclusions of this study is that the Catalan language has an extremely low index within the overall Catalan press. Only 5 % of all newspapers distributed in Catalonia are in the Catalan language, and the percentage of weekly magazines in Catalan does not reach 1,5 %. Considering that about 60 % of the population resident in Catalonia speaks Catalan, this contrast seems so out of proportion that it can only be explained by the age-old oppression held over the Catalan language and culture, as well as the present monopolizing tendency of the Spanish language in the mass media market throughout Spain.